

Яшътәш

Мәктәп балалары өчен махсус сәхифә

Әдәп тәбе— күркәм гадәт

Күлтән түгел безгә Элмәт авылында булырга туры килде. Автобус түкталышынан хастаханаға барган юлда күпме мәктәп балалары очраттың һәм һәрберсе безнең белән итәгатыле итеп исәнләшеп уздылар. Безнең үзебезнең авылда да, башка жирдә дә мондый тәрбиялелекне очратканыбыз булмады. Эйрәдә исә балаларны өлкәннәргө ихтирам билгесе күрсәту небек тәшенчә сүзә генә калмаган, бәлки күркәм гадәткә эйләнгән. Элбәттә, монда аларның эти-әниләренең дә, мәктәп уқытучыларның да тырышлыгы мактауга лаек. Бу электән килгән һәрбер кешене ачык йөз белән сәламләү, аңа исән-иминлек телву һәбек гадәт беренче карашка гади гено тоелса да аның төбәндә кешенең югары әхлаклыгы, кешелелеге ятуын онытмысыг иде. Кешенең холкы да шул кечкенә гадәтләрдән формалаша ич. Шуңа күрә элмәтлеләрнең бу мактаулы үрнәкләре башка авылларга да таралып.

**Л. ЕГРАШКИНА,
А. ЧАЛОВА,**
Сәләнгәш авылы.

Санкт-Петербургта 5 көн

Октябрь азагында безнең мәктәпнең VI—XI класс укучыларынан торган группа Санкт-Петербургта эксперсиядә булды. Алдан ук әйтим, 5 көнлек бу сәяхәт анда катнашучылар күцелендә жүелмас хәтирәләр, тәэсирләр калдыры.

Петропавел крепостеңиң казематларында йөргәндә таш диварлар салкынылыгы тәнгә дә үтеп керде шикелле. Декабристлар утырган казематлары караганда балалар мәгълүм тарихка кабат әйләнеп кайттылар, восстание геройларын һәм корбаннарын иске төшерделәр.

Бу крепостта аз булса да мәшиур язучы, рус әдәбияты классигы Максим Горький да утырган. Монысы укучылар өчен иғтибарга лаек ясалык булды.

Эйрәдә һәр истәлекле урын—үзе бер тарих. Пискарев каберлегендә

булганда күцелне тетрәндергән хатирәләр яңарды. Мемориалда ленинградлыларга сугыш чорында бирелгән икмәк, Таня Савичеваның көндәлек куелган. Ул көндәлек битләрен укыганда дистрофиядән (ачылкынан) кырылган гаилә алга килем басты.

Петр беренченең жәйге бакчасы гади конкуреңе безнең хәйран калдыры. Император булса да зиннат белән мәвыймаган, тыйнак кына киңгән. Ризыгы да башка күлләрнеке шикелле ук, тәлымламаган. Яңешә булмәдә инструментлары да сакланы: акыл хәзметенән соң физик эшкә алына тогтан булган.

Сәяхәтбезнең бер күннә Царское Село (хәзергә Пушкин шәһәре) бардык. Аңа кадәр генә телевизордан граff де Мәнте Кресто турында фильм караган иде. Танылы таш диварларны

күреп соңдек—фильм биредә төшерелгән булып чыкты.

Эрмитажга керүебез сәнгате дөньясының күп ясалыкларын ачты. Гасырлар буе сакланган сәнгат шедеврлары эчке, рухи дөньябызын күпкә баетты. Моннан тыш биредә 25 мең еллардан бирле сакланучы мумияларнең күрәдик — кешелек дөньясы культурасы, истәлекләре кайчаннан бирле күлүн белдек.

Исаакиевск соборын да карап йөрдек. 101 метр биеклектөгө башнясына күтәрелеп Санкт-Петербургны күзәттәк. Күп салынты утрауларга уриашкан, йөзләрчә күперләр ярдәмнән бер-берсе белән тоташкан кала панорамасы, озын тасма булып сузылган Нева елгасы бүген дә күз алдында тора.

Н. КӘЛИМУЛЛИНА.
Биккөл урта мәктәбө.

Мәскәү малае Савелий Косенко 11 яшнәдә Мәскәүнән иң авыр университетларынан берсе— Мәскәү югары техник университеты студенты булды.

Гади генә күренгән бу малайга карасаң, аның киеренке ақыл хәзмете белән шөгыльләнүен күз алдына китеү дә кыен. Дүрт яшнәдә ул укый, очта ирекле рәвештә дүрт арифметика гамәлен белә иде. Биш яшнәдә Жюль Вернны укып чыга, э жидедә өйдәгә компьютерда программалар төзи. Барлык балалар кебек мәктәпкә керергә не томамый.

вакыт житкәч, ул аnda көрмичә генә бишенче класс очен имтихан тапшыра. Ун яшнәдә мәктәп-

Савелийның энисе Елсна Борисовна—белгечләгә буенча математик-программист. Уз баласынан вундеркинд ясарга ул һич

тә омтылмый. Бары тик аның табигый қызыксынучанлыгын канәгатьләндереп үзе белгәнне генә тапшыра иде. Баласын бернинди бакчага, мәктәпкә бирмичә, үзе бердәнбер уқытучысы да, тәрбиячесе дә була. Ярый оле туганинары, ире Валентин Савельевич (ул Мәскәү ВУЗларының берсендә физика дәресләре алып бара) моңа каршы төшмиләр. Э хәзер Савелий мостәкыйль, студент әрмышы белән яши. Тик бернәрсә борчый ананы: университетна йөрергә ерак, э Савелий бәләжай.

Рәсемдә: Савелий энисе белән.

● Пионер тормышы яңалыклары Галстуғың қинди бұлым?

Район пионерлар йортында өлкән пионервожатылар семинары үтте. Алар биредә балалар хәрекәті, пионерлар тормышы, килемдекте итеп кызығын яшет түрінде сөйлешу алып бардылар. Шуннан иң мәһимнәре: ПИОНЕР ГАЛСТУГЫ. Ул әлеккә зертелеуден көнеге түгел, ә укучылар теләгәнчә үзгәртелергә тиеш. Әйтік, яртысы яшел, икенче яртысы зәңгәр. Яшел—яшеллек, табигать символы, ә зәңгәр—күн тәсіс. Зәңгәр һәм кызыл—кызыл әлеккәнчә кан тәсіс түгел бастырылған тәсіс айлата, ә галстук тулысынча күн жаңын, жирне сәклау түрінде сөйли. Ә табигатьның саклаучыларға яшел галстук жаңынан яшет, мавыгуларына қарап жаңынан яшет. Шулай итеп галстукны шоғыльләре, мавыгуларына қарап жаңынан яшет.

Яшь «артист»лар сәхнегә ыншарга әзерләнә. Әмблемалар бирделәр.

Оркучылар ижағаты

Төнбоек

Борын-борын заманда күе һәм яшел урман аланында дүслары белән бер чәкәк яшәгән. Бал кортлары аның тажына утырсалар, ширбәтен әчми китмәгәннәр. Бервакыт бу аланга жиләк жыючылар күлгәннәр. Алар чәкәкларне таптағаннар, езғаннәр.

Кич житкән. Чәкәк кызы шыпырт кына урман янындағы күлгә киткән. Күл әчендә дә чәкәкләр үсә икән. Безиң чәкәк тә алар янында калырга рәхсәт сораган. Күл чәкәкләре аца үз-

ләре янында яшәрә рәхсәт иткәннәр. Монда аца яхши булса да, төн житкәч, иптәшләрен сагына, боега икән ул. Шуңа күрә аны төнбоек дип жаңылар да.

Алсу ГЫЙЗЭТҮЛЛИНА.

Күке ничек урдәкне акылга утырта

Көннәрдән бер көнне үрдәк, күкене очратада, зарлана башлык.

— И, күке дус, менәничә көннәр инде саес-

кан авылга очып килә дә, такылдың башлык. Аны тыңлап колакларыбыз чукракланып бетте,—ди икән.

Ә күке аца:

— И үрдәк дус, син саескан да, саескан дисең. Ә саескан килә дә очып китә бит ул. Ә менә син очып китмисең. Син кемнәрнең колакларын чукракланып дип икән?—дигән.

— Булмас сиң! Минем үзем. Үрдәк бер сүз дә әйтмәгән, тиз генә авылга, оенә киткән. Шулай итеп, күке үрдәкне акылга утырткан ди.

Ә. НИГМЕТЖАНОВА.

● Пионер тормышы яңалыклары

ПРОГРАММА. Балалар хәрекәтенең класстан тыш һәм мәктәптен тыш эшчәнлеге өчен төрле төрдөге программалар тәкъдим итәлә. «Демократик культура мәктәбе», «Балаларның шефкатылелек ордены», «Тормыш агачы»—болар барысы да старт программалар. Алардан тыш «Үен—жиди эш», «Авыл лицеи», «Үз эшемне башкарырга телим», «Ал жылкәннәр», «Дөньяны матурлык коткара», «Үз тавышым» дигән исем астында программалар бар. Билгеле инде, аларның жисеме исемнәрене туры килергә тиеш.

Семинарны оештыручи—пионерлар йорты хүжалары пионервожатыларга бүләк итеп төрле чарапар үткәрергә ярдәм булырлык сценарийлар,

МАТУРЛЫК балаларға эстетик тәрбия генә биреп калмың, хәтта уйлау, фикерләү сәләтен дә арттыра. Үен моментларын гына алыйк. Квадрат, яисә әйләнә ясалып үткәрелә. Әйткік, расемнәр күргәзмәсе ел фасылы саен үзгәреп тора, хәзәр вакытта анда «Көз». «Туган ягым, яратам сине», кипкән яфраклардан, чәчәкләрдән

башка юллар әзлиләр. Быел икенче ел инде бакчада төрле мавыгулар буенча түгәрәкләр, секцияләр ачылган, аларга берекшілдән бишәр генә бала ийери.

Түгәрәкләрдән әлегә ии күренеклесе: «Аланчык» табигать почмагы дияр

оештырылган «Табигать һәм фантазия» күргәзмәләре, бер баскыч астында ял итү, икенче төрле әйтсәк табигать почмагы балаларга тәрбия бирү, матурлыкны, табигатьне, кеше хәзмәтен күрергә ейәртүдә зур ярдәм, әлбәтте.

Бу өстәмәләр төрле әкиятләрдән персонажлар, төрле күрнешләр тәпкнил итә. Рәсемнәр, биәзәкләр төшерү белән дә Л. И. Сергеева һәм мәтодист Зинаида Николаевна Гук шөғыльләнгәннәр. «Четрекле эш, әмма балаларга да, үзебезгә да күпмә шатлык алардан»,—диләр алар.

Икенче баскычтан татар орнаметинан аппликацияләр озатада бара. «Рәсем сәнгате студиясе» дип аталган кечкенә булмәдә бөтен жиһазлар да

идем мин. Биредә әрлән, ташбака, көрпе, попугай, бүлмә гөлләре һәм башкалар бар. Балалар алар белән танышу гын түгел, тәрбияләү, устерү күнекмәләрен дә алалар. Әлбәттә һәр бала, шул исәттән тәрбиячесе түгәрәкне алып баручы да күцеленә якин шоғыльне сыйлаган. Әйткік, рәсем ясауга осталар «Салават күпере» студиясенә йөриләр. Шулай ук рәхәтләнеп «Казачок» биүоләр түгәрәгене, «Әкият» музикаль театрны, «Батыр» физкультура секциясенә, «Умарта көртү» дип аталган күл хәзмәтә түгәрәгенә йөрергә мәмкүн. Аларның һәркайсы диярлек үз күргәзмәләрен дә

медири Римма Гәрәевна Карымова тырышлығы аркасында авыр заманга қадар иң киракле жиһазлар, туқыма һәм башкалар тупланып калына. Ә хәзәрәкә күл астында нәрсә бар, шуны балаларны тәрбияләү очен файдалы итәрәк тырышлар. Ә бит нәкъ шул яштә яхши тәрбия бирү зарур да. Мәктәп вазифасына шуны тұлышынаныра.

Ф. ТАЛИМОВА.

Рәсемдә: — Ай, бигрек каты икән бу! «Әкият» балалар биәзәкләрендә яшь тәрбиячесе Жания Владимировна Боева балаларны ташбака белән таныштыра.

Н. Квашнина фотосы.

— Булмас сиң! Минем этем шундай...

ХХХ
Синең пеңсиең бигрек әйбәт. Бездә тычканнар күп, пеңсиеңе бер көнгә миңца биреп тор әле.

— Юк инде, тычканнарыңы безгә алыш ийл...

ХХХ
Шәһәр малае:
— Эти, ничә төрле сөт була?
— Гади, майсызланы...

рылған, күертылған. Синең нәрсәгә кирәк соң ул, улым?

— Мин сөйер рәсеме ясыйм. Аның ничә имчәгесе барлығын төгөл береге кирәк миң...